

Cirkels van 25 meter

Als iedereen de verantwoordelijkheid voelt en/of neemt voor z'n directe omgeving, wordt elke organisatie veiliger.

Het grootse probleem op het gebied van veiligheid in (grote) organisaties is dat mensen denken dat het hun pakkie-an niet is. 'Daar hebben we toch een afdeling (of een functionaris) voor?' De rest van de organisatie voelt zich niet meer verantwoordelijk. Maar zo werkt het niet. Dingen die (dreigen te) gebeuren, moeten ter plekke aangepakt worden, met de mensen die ter plaatse zijn.

Als je in de speeltuin een kleuter naar een zwierende schommel ziet lopen, trek je 'm weg – ook al is het jouw kind niet. Als je ergens op bezoek bent en je ziet in de keuken een pan aanbranden, draai je meteen het gas uit en roept de kok erbij.

Veiligheidsbesef

Maar als iemand in een volle tram lastig gevallen wordt, of als in een schoolgebouw de nooduitgang geblokkeerd is, is het eerder uitzondering dan regel dat iemand in actie komt.

Dat moet anders, mensen moeten zich verantwoordelijk voelen en de verantwoordelijkheid nemen voor hun onmiddellijke omgeving. In jargontermen: het eigenaarschap van het veiligheidsbesef moet terug naar de mensen zelf, dus laag in de organisatie.

Iedereen z'n eigen cirkel

De Technische Universiteit Delft is met 5000 medewerkers en 17.000 studenten beslist een grote organisatie te noemen. We hebben een keurig uitgewerkt veiligheidsplan, op organisatieniveau hebben we onze zaakjes wel op orde. Maar tegelijkertijd zagen we dat nauwelijks iemand zelf verantwoordelijkheid nam voor z'n omgeving; daar wilden we verandering in brengen.

Om het concreet te maken, hebben we die onmiddellijke omgeving benoemd als 'De cirkel van 25 meter'. Een cirkel van die grootte is te overzien. We spreken met iedereen af: Binnen die cirkel reageer je op wat je ziet gebeuren: Als iemand valt, help je 'm overeind; als iemand pijn heeft, troost je 'm; als iemand onheus bejegend wordt, protesteer je; als er meer hulp nodig is – of als je ziet dat iemand echt dreigt te ontspreken – bel je de politie of de ambulance.

En als iedereen verantwoordelijk is voor wat er binnen z'n eigen cirkel gebeurt, bestrijken we met z'n allen de hele ruimte, het hele gebouw. Deze insteek blijkt mensen aan te spreken: het bevordert de samenhang tussen mensen en 25 meter is 'behopbaar'.

Awareness

Eind 2011 zijn we op begonnen met een ‘awareness-pilot’, om mensen ervan bewust te maken dat ze deel uitmaken van hun omgeving en daar ook zelf verantwoordelijk voor zijn. We hebben stands ingericht waar het principe van de cirkels van 25 meter uitgelegd werd. We hebben ook wat acteurs ingezet, die bijvoorbeeld laptops uit openstaande tassen haalden of zich vervelend opdringerig gedroegen. Met de omstanders die niets deden, gingen we daarna een gesprek aan, waaruit dan vooral bleek dat mensen vonden dat het niet hun taak was om in te grijpen. Maar, zo bleek ook uit die gesprekken, ze vonden het wel vreemd dat ze ongewenste dingen voor hun ogen lieten gebeuren. En bij nader inzien realiseerden ze zich dat ze best een rol konden hebben in voorkomen van vervelende voorvallen.

Langzamerhand begint inmiddels de houding van studenten en medewerkers te veranderen, de cirkels van 25 meter beginnen ‘te leven’.

Saamhorigheid

Wij zijn een universiteit, maar ik denk dat dit principe ook op andere scholen toepasbaar is – wellicht met kleinere cirkels. Ik zou aanraden om je daarbij te richten op betrokkenheid en saamhorigheid van iedereen. Ga een gesprek aan over wat jullie op school met z’n allen toelaatbaar vinden en wat niet. Praat over hoe iedereen in z’n eigen directe omgeving in kan grijpen als er iets vervelends of ontoelaatbaars gebeurt. Zorg dat eenieder zich realiseert dat we samen kunnen zorgen voor een beter en veiliger gebouw, een veiliger schoolplein of campus, een veiligere buurt en wellicht zelfs een veiligere wereld.